СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XXXII. Число 42. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 20. лютого, 1924.

VOL. XXXII. No. 42. Jersey City, N. J., Wednesday, February 20, 1924. THREE CENTS

МІНІСТЕР ФЛЬОТИ ЗРЕЗИҐНУВАВ ЧЕРЕЗ НАФТОВІ СКАНДАЛИ

ВАШІНҐТОН, 18. лютого. — Едвин Денбі, секретар фльоти, вислав до президента Кулиджа свою резиґнацію з уряду, а президент Кулидж приняв його резиґнацію. Президент додав що, хоча проти нього піднесено ріжні закиди, всеж таки йому не закинено нечесного поступовання.

Резиґнація міністра входить в життє з днем 10. марта.

За сею резиґнацією сподіються скорої резиґнації його заступника Теодора Рузвелта, котрий знав про нафтові концесії не лишень у[...] дорогою, але й через родинні звязки з визначним урядником підприємства Синклера.

ЗАПОВІДАЮТЬ ВАЖНІ РОСКРИТТЯ

ВАШІНҐТОН, 18. лютого. — Сенатовий комітет для публичних земель, котрий веде слідство над нафтовими скандалами, заповідає на завтра дуже важні роскриття в справі наджить з арендою федеральних нафтових теренів.

ХОЧУТЬ РЕЗИҐНАЦІЇ ДОҐЕРТІ

ВАШІНҐТОН, 18. лютого. — Богато сенаторів не покидає своєї акції проти міністра судівництва Доґерті. Резиґнація Денбі дала їм надію, що вже в найкоротшім часі вдасться їм повалити також Доґерті.

Сенатор Бора, приміром, відбув нині пізно вечером конференцію з президентом Кулиджем та виразно зажадав від нього як найскоршого уступлення міністра судівництва.

СПРАВА КАНДИДАТУРИ МЕКАДУ

ШИКАҐО, Илиноїс, 18. лютого. — Прихильники президіяльної кандидатури бувшого міністра скарбу Мекаду, зібрані тут на спеціяльних зборах, рішили, що закиди, піднесені проти нього за його адвокатоване для нафтових підприємців не мають поважного значіння. Прихильники сеї кандидатури рішили далі попирати кандидатуру Мекаду, а сей обіцяв її приняти.

НЕ ПОТРАФИЛИ ПОГОДИТИ РЕПУБЛИКАНСЬКИХ ПОСТУПОВЦІВ

ВАШІНҐТОН, 18. лютого. — Розлом в републиканській партії через податковий проект не дався залагодити мирною дорогою.

Провідники републиканської партії предложили поступовцям проект обнижити податки о 37 і пів процента, однак поступовці далі обстоюють при своїм домаганню 40 процентів та кажуть, що вони будуть голосувати за проектом демократа Ґарнера.

ЗА СКАСОВАННЄМ ДІТОЧОЇ ПРАЦІ У ФАБРИКАХ

ВАШІНҐТОН, 18. лютого. — Субкомітет судового комітету сенату ухвалив предложити повній палаті проект закона, після котрого справи про дітчу працю по фабриках мають належати до конґресового законодавства. Такий проект буде мусів уперед перейти через народнє голосованнє.

УРЯД НЕ ХОЧЕ НАСТАВАТИ НА СПЛАТУ ВОЄННИХ ДОВГІВ

ВАШІНҐТОН, 18. лютого. — Федеральна комісія для воєнних довгів рішила не предкладати тепер новим державам Европи домагання сплати воєнних довгів супроти Америки.

Межи сими довжниками є: Чехословаччина, Естонія, Югославія та Польща.

УРЯД ПРОТИ НОВОЇ РОЗОРУЖНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВАШІНҐТОН, 18. лютого. — Секретар стейту Гюз вислав до конґресмена Фица, голови заграничного комітету палати послів, листа, в котрім заявляється проти пропозиції сього конґресмена, щоби Злучені Держави скликали тепер другу межинародну конференцію для розоруження. Гюз признає теперішню пору не підходячою для сього.

ДОБИЛИСЯ ЗГОДИ ЩОДО ДОБУВАННЯ МЯГКОГО ВУГЛЯ

ДЖЕКСОНВИЛ, Флорида, 18. лютого. — Субкомітет конференції майнерів та властителів копалень мягкого вугля згодився задержати теперішний контракт з тим, що його має продовжитися на 3 слідуючі роки.

Се предложенне субкомітету перейде завтра до затвердження повної конференції, а коли вона його одобрить, контракт предложиться до потвердження юнійним робітникам.

ЗА ВІДНОВОЮ ВОЄННИХ КОРАБЛІВ

ВАШІНҐТОН, 18. лютого. — З приводу відослання до воєнних домів кількох великих воєнних кораблів заявляють високі урядники міністерства фльоти, що недостачі сих кораблів були відомі вже кілька років тому назад, але не підносили сього питання, бо конґрес не був готовий вислухати їх домагання.

13 ЛЮДИЙ ЗГИНУЛО В ПОЖАРІ ДОМУ

НЮ ЙОРК, 19. лютого. — Підчас пожару великого 5-поверхового мешкального дому в східній части міста погоріло 13 людий. Пожар почався над раном. Слідство показує, що почався він десь в коритари та відай був підложений. Серед погорівших є 7 дітий.

МЕКСИКАНСЬКІ РОБІТНИКИ ГРОЗЯТЬ ЗАБРАННЄМ ФАБРИК

МЕКСИКО, 18. лютого. — Ґенеральна Конференція Праці скликала на нині конференцію представників юнійних організацій, щоби занятися над полагодженнем непорозуміння в бавовнянім промислі. На конференцію приїхало 44 делеґатів, і вони рішили зажадати від властителів фабрик, щоби вони приняли домагання страйкарів, і загрозили їм, що на случай непослуху, робітники заходять фабрики в свої руки.

СЕНАТОРА ҐРІНА ОПЕРУВАЛИ В ДРУГЕ.

ВАШІНҐТОН, 18. лютого.— Стан здоровля сенатора Ґріна, котрого пострілив припадково один прогибіційний урядник, погіршився на стільки, що лікарі мусіли зробити йому другу операцію на мозок.

ПОТВЕРДИЛИ ДРУГОГО ПРОКУРАТОРА ДЛЯ НАФТОВИХ СКАНДАЛІВ.

ВАШІНҐТОН, 18. лютого.— По довшій дебаті сенат потвердив іменованнє філядельфійського адвоката Робертса другим спеціяльним прокуратором для судових процесів за садужиття в нафтовім промислі.

НЕ ХОЧУТЬ ПОТВЕРДИТИ ІМЕНОВАННЯ МУРИНА УРЯДНИКОМ.

ВАШІНҐТОН, 18. лютого.— Сенат не захотів знова потвердити Мурина Волтера Ковгена колектором мита (митарем) у нюорлінськім порті.

Ковгена іменував ще президент Гардінґ, але сенатори зі стейту Луизіяни потрафили не допустити до затвердження. Вони закидають, що він не надається на сей уряд, хоча прихильники сеї номінації кажуть, що сенатори противляться сій номінації тому, бо тут іменований урядником чоловік чорної раси.

ПИТАННЄ ПРОГИБІЦІЇ В СТЕЙТОВИХ ЛЕҐІСЛЯТУРАХ.

ТРЕНТОН, Ню Джерзі, 18. лютого. — В леґіслятурі стейту Ню Джерзі виринула нині справа прогибіції, під голосованнє палати послів піддано питанне, чи стейтова леґіслятура має просити конґрес, щоби він ухвалив закон, дозволяючий на виріб легких вина та пива.

При голосованню над внеском показалася більшість против внеску, так що більшість палати послів сеї леґіслятури вважають тепер „сухою".

ЗЛУКА ЦЕРКОВНИКІВ ДЛЯ НАУКИ РЕЛІҐІЇ.

Послідної неділі відбулися в Ню Йорку цікаві релігійні збори. На них виступали по при себе представники трох віроісповідань, а саме: католицького, протестанського й жидівського. Бесідники заявлялися за потребою злуки релігійних тіл в цїли переведення агітації за релігійним навчанням. Іменем католиків промовляв архиєпископ Гейес, іменем протестантів др. Говлет, а іменем Жидів рабін Соля Пул. Вони годилися в тому, що кожду дитину треба вчити релігії її батьків.

НАЙМОЛОДШИЙ ЧОЛОВІК І ЖІНКА.

Читаємо в загребських „Селячких Новинах": Обрад Ляліч найбогатший селянин у скрадійській громаді оженив свого 12-літнього сина Гната. Син родився 16. грудня 1911 р. у Малій Чистій. Оженив його батько з 14-літною Станою, дочкою пок. Сави Ляліча з Гори. Вона роджена 28. падолиста 1909 р. Одружили дітей із Стапиного віна, яке є доволі маle. За се одруження відповідатимуть перед властиними опікуни малої Стани.

У. Н. ХОР НА ОСТРОВІ КУБІ.

Український Національний Хор під управою Олександра Кошиця виїхав був з Каліфорнії до Ню Орлінс, в Луизіяні. Відтам виїхав у пятницю, дня 16. с. м. пароплавом Абанґарес до Гавани, столиці Куби. До Гаваси прибув У. Н. Хор в понеділок, 18. с. м. і того самого дня у вечері дав там перший концерт. На Кубі має бути У. Н. Хор біля двох тижнів, а відтак поїде на Флориду і дальше на північ.

ВБИВ СУДДЮ В СУДІ.

Перед судом в Лінкольні в Небрасці, ставав недавно Волес Волик, копач керниць з Белмонта, передмістя Лінкольна; позивала його жена за те, що він не дає її удержання.

Обжалований зявився на суді без адвоката, і тому судя спитав його, чи він хоче мати адвоката. На се обжалований крикнув: „Ніхто не може примусити мене платити її". При тих словах він витягнув з кишені револьвер, і віддав чотири стріли, цїляючи за порядком до жени, до її адвоката, судді й себе. Лишень дві послідні кулі попали. Обжалований перший звалився на землю та помер на місци. Судя встав з крісла власними силами та зайшов до своєї комнати в суді, але тут помер по кількох хвилях. Жена обжалованого та її адвокат вийшли без ушкодження.

Вбийник був після всякої правдоподібности божевільним.

ЗНОВА ПОЇЗД ПОБИВ ШКІЛЬНІ ДІТИ.

На перехрестю дороги зі залізничим тором зелізниці Садерн Рейлвей межи містами Гефлином, в стейті Алабамі, та Атлантою, в стейті Джорджії, наїхав поспішний поїзд на великий віз, що возить дітий до школи, розбив його на части та вбив при тім 2 дітий на місци, а 3 других тяжко покалічив. Машиніст каже, що на дворі була така мрака, що він неміг бачити далеко перед машиною.

„ТАРАС БУЛЬБА", ГОГОЛЯ НА КІНО-ФІЛЬМІ.

Товариство кіно-фабрик Єрмолева (Москва — Париж — Ялта — Мінхен) закінчило постановку фільми „Тарас Бульба" по повісти Миколи Гоголя.

ДЕМОКРАТИЧНІ КЛЮБИ СВЯТКУЮТЬ ПАМЯТЬ ВИЛСОНА.

По демократичних клюбах, зложених з Поляків, відбуваються свята памяти покійного президента Вилсона. Виступають польські й американські бесідники, вихвалюючи Вилсона та демократичну партію Америки за відбудованнє польської держави.

ЗА ДОПОМОГОЮ ДЛЯ НІМЕЦЬКИХ РОБІТНИКІВ.

Самуель Ґомперс, голова Американської Федерації Праці, виголосив в Ню Йорку промову за допомогою для німецьких робітничих юній. Ґомперс взивав Американців, щоби забули воєнну ненависть до ворога.

ФРАНЦУСЬКИЙ СКАНДАЛ У ВАРШАВІ.

У Варшаві виходить тижневик на французькій мові п. н. „Журналь де Польонь", якого метою є інформувати Французів в Польщі про відносини і політичне життє в тій републиці. І „Журналь де Польонь" сповнює свою почесну роль знаменити. В останньому числі поміщено там статтю одного із редакторів, в якій обговорюється справу доручення студентам варшавського університету зібрати по домам відомости для виміровання податку від майна. Автор кінчить „статтю" заміткою, що предложить студентці, яка прийде до нього в тій справі, „щоби напилась з ним вина і оцінила 'пружини його отомани'". „Етичний" виступ „публіциста" з „Журналь де Польонь" викликав велике обурення серед варшавського студентства і відбився широким відгомоном у всій варшавській пресі.

ЗІ СТАТИСТИКИ ЛЬВОВА.

Середнє річне число населення Львова є 235,704 людей. На підставі останньої статистики, за жовтень, уродилось у цьому місяці 263 людей, з чого 136 римо-кат., 53 греко-кат., 78 Жидів, і 1 євангелик. — 71 хлопців і 65 дівчат. Померло 342 людей; найбільше на чахотку і серце. Травмай перевіз 2,473.857 осіб — богато менше як у попередньому місяці, в якому перевіз 3,462.315. Залізниці привезли 43.343 осіб, з чого 352 з за кордону. Пожежі було 26.

ПЛЯН КОМІСІЇ ДОСА НА УЗДОРОВЛЕННЄ ФІНАНСОВОГО СТАНОВИЩА НІМЕЧЧИНИ

ПАРИЖ, 18. лютого. — В тутешних поінформованих кругах заявляють, що комісія знавців під проводом Американця ґенерала Черлза Дж. Доса предложила аліянтській комісії „воєнних відшкодовань" такий плян уздоровлення фінансового становища Німеччини:

1. — Основанне нового німецького банку для видачі банкнотів, з капіталом 1,000,000,000 золотих марок.
2. — Зрівноваженне буджету Німеччини на золотій основі.
3. — Економічне освободженне Рурщини.
4. — Трилітня морато́рія (проволока) у плаченню аліянтам „воєнних відшкодовань".
5. — Міжнародня позичка для Німеччини на потреби Німеччини, а часть на заплату залягаючих відшкодовань" Франції. Порукою на сю позичку мають бути німецькі зелізниці.

СТРАЙК ДОКОВИХ РОБІТНИКІВ В АНҐЛІЇ

ЛОНДОН, 18. лютого. — Ізза страйку докових робітників стапув рух у всіх пристанях Анґлії, кромі Лондону, де ще частина робітників виладовує кораблі.

В доках богато ладунків знищимих артикулів, головно поживи. Богато потерпить також рочта із заграниці, яка остає не розпакована.

СПАДОК ФРАНКА ВИКЛИКАВ ПЕРЕЛЯК У ФРАНЦІЇ

ПАРИЖ, 18. лютого. — Нині французький франк упав так низко як ще ніколи в історії. За франка плачено 4.13 цента.

Се викликало переляк в цілій Франції.

УСУНЕННЄ ДИКТАТУРИ В БАВАРІЇ

МІНХЕН, столиця Баварії, 18. лютого. — Нині уступив зі свого становища диктатор Баварії, др. фон Кар і його помічник, головний командант баварської армії ґен. фон Лоссоф.

Се почин до привернення конституційного правління, яке обновить баварський міністерський кабінет.

АМЕРИКАНЕЦЬ ФІНАНСОВИМ ДОРАДНИКОМ УГОРЩИНИ

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 18. лютого. — Ліґа Народів іменувала Американця В. П. Дж. Гардинґа, директора федерального резервового банку в Бостоні, Месс., фінансовим дорадником Угорщини. Якщо Угорщина приЙме міжнародню позичку, яку пропонує Ліґа Народів, так він останеться довше в Будопешті і виконувати-ме таку роботу, яку у Відні виконує Голяндець, др. Ціммерман, посадник Роттердаму.

ШВАЙЦАРІЯ ЗАДЕРЖУЄ 48-ГОДИННИЙ ТИЖДЕНЬ ПРАЦІ

БЕРН, столиця Швайцарії, 17. лютого. — Нарід Швайцарії відкинув через референдум (загальне голосованнє) предложенне про введенне 54-годинного тижня праці.

По закону з 1919 року у Швайцарії є 48-годинний тиждень праці (значить, 8-годинний день праці), але федеральна рада має право у вимкових випадках додати 4 години праці тижнево. Тепер же ходило о додачу 6 годин, або введенне 9-годинного дня праці також у вимкових випадках. Та се предложенне горожани відкинули більшостю голосів і все остається по старому.

ДОМАГАННЯ РОСІЇ НА МОРСЬКІЙ РОЗОРУЖНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

РИМ, 17. лютого. — На тутешній конференції для обмеження морських зоружень заявив російський представник адмірал Беренс, що Росія домагається замкнення Чорного і Балтійського моря для воєнної фльоти всіх держав, а тільки для себе дозволу кріпити свої побережа на них морях.

КОРАБЕЛЬ ЇДЕ НА 7 МІСЯЦІВ ДЛЯ ПРОПАҐАНДИ

РИМ, 18. лютого. — З пристані Спеція відплив пароплав Італія до Південної Америки. Він має відвідати там 30 пристаний і побути 7 місяців. Він наладований італійськими продуктами і виробами і має завдання пропаґанди на навязанням торговельних взаємин Південної Америки з Італією.

СПАДОК УГОРСЬКИХ КОРОН

БУДАПЕШТ, столиця Угорщини, 17. лютого. — Угорська корона впала низше австрійської. Австрійських корон від довшого часу по 70,000 за американського доляра, а угорські, які донедавна стояли висше австрійських, тепер продають тут по 90,000 за доляра.

ТРАҐЕДІЯ В СУДІ У ВІДНІ

ВІДЕНЬ, 15. лютого. — Нині перед тутешним судом була розправа старого 60-літнього Австрійця Адольфа Адама, котрий домагався, щоб йому плачено цілу платню яко воєнному інвалідови, а не половину, як се рішено законом задля ощадности. Він казав, що до війни був у Південній Африці, де придбав значне майно. З вибухом війни вернувся до Відня, де яко старий офіцир вступив до армії і брав участь у війні. Все своє майно інвестував у воєнних бондах і стратив. На війні стратив теж сина одинака, а остався лише з жінкою яко безпомічний бідак і жиє з платні інваліда. Колиж йому, казав, зменшено ту платню до половини, він вже не міг вижити навіть у крайній біді. Для того домагався признання усеї інвалідської платні.

Судия рішив, що його бажанне не може бути сповнене. Тоді старий Адам виняв револьвер і відібрав собі життє та впав перед суддею трупом.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

„НАЙБІЛЬШЕ ХОРИЙ ЧОЛОВІК ЕВРОПИ".

З Варшави прийшла тривожна вістка — для Поляків, — що британський премієр Ремсей Мекданелд проти Польщі.

Він зажадав, говорить телеграма, ревізії (зміни) версайського „мирового" договору і других договорів, які „усталюють" (так усталюють як польську марку) границі Польщі.

Се, скаржиться далі та депеша, обурило Поляків, а зокрема польский уряд і сойм, який в суботу над сею справою розвів горячу дебату.

Чому заболіло так Поляків домагання премієра Великої Британії?

Ясна річ, чому! Польща має 6 ран — українську, білоруську, литовську, німецьку, чеську і жидівську. Тепер Мекданелд післав одну стрілу до Варшави і влучив за одним разом в усі 6 ран Польщі. Вона кровавиться і кидається і кричить, як вищить. Отворила рот крізь сойм і верещить мов божевільна. Не торкайте її ран. Вона сама їх загоїть при помочі П.П.П., або П.П.П., або П.П.П. (Пілсудський, Падеревський, Поніковський — польська поліція паньствова — поготове патрийотуф польскіх), а всім прочим зась.

Річ зрозуміла, що хорі люди кричать, як їх лічать. А ще більше, як їх кладуть на операційний стіл. А тепер Польща — се „найбільше хорий чоловік Европи", на місце Туреччини, яка подужала, коли перебула операцію.

Питанне тільки, чи лікар Мекданелд уступить перед вереском хорого, чи хорої, і лишить її з її ранами таким лікарям як усякі П.П.П. (паршиві польські партачі), чи таки самий закотить рукави і візьметься з ножем в руці до операції.

А хорому найгірше потурати. От Ліга Народів спиталась недавно Польщі, що вона зробила для скасовання невільництва у себе. На се Польща відповіла, що вона скасувала невільництво в 13-ому століттю і на сьому конець. А тимчасом невільництво в Польщі не тільки не скасоване, але процвітає і розвивається.

Як Польщу оставити самій собі се таксамо як хорого або божевільного лишити самому собі і ще дати йому ніж чи револьвер в руки.

ПАЛЕСТИНА НА УКРАЇНІ.

Нюйорський Таймс у виданню з 18-ого с. м. помістив телеграму жидівської телеграфічної агенції з Москви, яку ми теж вчера подали, а в якій сказано, що большевицький уряд хоче розвязати жидівське питанне В РОСІЇ в сей спосіб, що побудує НА УКРАЇНІ ЖИДІВСЬКУ ДЕРЖАВУ.

Ся держава мала би бути в південній Україні і в північному Кримі. Докладнійше не сказано про сю територію кромі того, що зазначено, що та нова жидівська держава на Україні мала би мати чорноморські пристані. Отже мала би обняти значну часть побережа Чорного моря з територією по обох берегах Дніпра в південній Україні, себто НА ЗАПОРОЖІ, і в північному Кримі, скольонізовану Українцями.

На сю врожайну землю, де від цариці Катерини осіло українське козацтво і селянство та займається хліборобством, хотять тепер большевики протягом трох літ спровадити стільки Жидів з цілої Росії, а властиво з усієї України, Білоруси і Московщини, щоб вони творили там 70% НАСЕЛЕННЯ і тоді створити ЖИДІВСЬКУ ДЕРЖАВУ НА УКРАЇНІ. Тоді там 30% українського населення було би національною меньшостю, яка дістала би від жидівської держави деякі права яко меньшість.

За сим пляном заявились Жиди і російська комуністична партія і російський советський уряд.

Значить — МОСКАЛІ І ЖИДИ ГОДЯТЬСЯ будувати НА УКРАЇНІ жидівську державу, але України про се навіть не спитаються!

Чому РОСІЯ, а радше російські і жидівські большевики, розвязують жидівське питанне НА УКРАЇНІ? Чому не в Росії? Адже Росія більша, меньше заселена і має простори майже цілком незаселені, куди сміло можуть прийти міліони нових імігрантів! А Україна не тільки найгустійше заселений край теперішньої Росії, але має теж найбільше Жидів!

Одначе конець кінців большевики ж и д і в с ь к и х торговців насилу не перероблять на хліборобів. Як годі се зробити в Палестині, хотяй туди тягне Жида традиція і религія, і хоч на се витрачують жидівські філянтропи й інституції міліони долярів, так годі буде се зробити і на Україні, не то за три роки, але й за більше літ. Большевики можуть вжити всіх способів, яких звичайно вживають до своїх плянів, але вкінці сей плян скінчиться невдачею.

Одно лише може остатися з того большевицького пляну, а саме, що маси Жидів стягнуться до міст південної України і північного Криму, так що ся українська територія стане перелюднена по містах, і то перелюднена жидівським елементом, насланим большевицькою владою з міст білоруських, російських, кавказьких і сибірських. Се штучне перелюднення елементом напливовим викличе тільки ворожнечу між Українцями і сим елементом, бо перелюднення побільшить трудне становище міст і елемент напливовий, обмосковщений, буде противитись відмосковщенню українських міст.

Се будуть наслідки божевільної большевицької політики, яких Українці не хотять, і яких також не повинні хотіти Жиди на Україні, а котрих інтересі лежать добрі взаємини з українським народом. Тому вони перші повинні осудити сей большевицький плян, виступити проти нього і поборювати його.

СЛОВІНСЬКИЙ КАРМЕЛЮК.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Постаті славних українських опришків Кармелюка й Довбуша все не переводяться й знаходять собі наслідувачів то на самій Україні, то по инших славянських краях.

Отсе недавно дав себе зловити словінський опришок **Чаруга,** своїм життям і „ділами" цілком подібний до наших народних героїв — Кармелюка й Довбуша.

Чаруга довгий час був грозою всіх фільварків і панських маєтків у Словінії і в цілім межиріччі між Савою і Дравою. Він появлявся зі своїми „хлопцями", як блискавка, й так саме зникав.

Ось де-які з його „діл":

Пізно ввечері повертає до дому ґравський лісничий Піркмаєр. Він дає своїм гайовим останні накази й сідає з родиною вечеряти. Раптом на дворі счиняється шум. Лісничий тільки-що встиг ухопитись за пістолю, як у дверях появляються узброєні до зубів Чаругині „хлопці" й кажуть, щоб їм видано гроші. Лісничий на се стріляє в першого опришка, але за хвилю Піркмаєр лежить вже мертвий, його жінка має прострілену руку, а один з гайових конає з тяжкою раною. Чаруга забрав, що хотів, і зник.

Скарбник одної фабрики має комусь одвезти чимало грошей.. Для безпечности він бере з собою жандарма, обидва сідають на дрезину і їдуть лісом по залізничих шинах. Раптом вони бачуть, що поперек шин положено колоду. Справа видається їм підозрілою, вони спинюються. Але тут з кущів лунають стріли, жандарм падає мертвий, скарбник дістає кулю в руку, кидає гроші й тікає.

Таких нападів Чаруга має у своїм життєпису велику силу. За його голову уряд призначив нагороду в висоті 30.000 динарів, Жандарми, скрегочучи зубами, кождий раз вертали з порожніми руками зі своїх обходів. Від Чаруги не було й сліду — здавалось, що він якийсь дух, привид, істота без тіла. А з цілком несподіваного місця приходила відомість про новий його сміливий напад.

Неуловимість Чаруги походила від того, що його переховували самі селяне й давали йому знати про кожду близьку небезпеку. Селяне його просто боготворили. Він був їх героєм, що затьмив славу давніх опришків Імбра Врканіча й Максима Бояніча. Він нападав на богатих і помагав бідним, він мстився за народні обиди...

Та сам Чаруга через власну необережність віддав себе в руки жандармам. Всьому виною було коханне. Бувши раз у селі Ретковцях, він там побачив гарну дівчину Манду Смольчічеву, закохався й засватався. Своїй нареченій він також зрадив свою таємницю. А щоб зовсім устаточнитись він купив у Вінковцях обійстя й оселився там під іменем Николи Дрезґіча.

Між Чаругою та його нареченою завязалась переписка. Один лист випадково попав не в ті руки, для яких був призначений. А в листі згадувалось про якісь старі Чаругині діла. Лист опинився у жандармів, на Чаругу була зроблена засідка, й він дав себе зловити, як курча.

Тепер ціла Словінія ні про що инше не балакає, як про арештованне й зізнання Чаруги. Він вже признався до 8 убивст і 18 збройних нападів. Але жандарми й судді жадають від нього ще дальших признань, а він з ними зволікається, так що слідство затягується й певно триватиме яких півроку. А люде тимчасом з горячковою нетерпеливістю очікують процесу, якого Словінія ще не бачила. Процес справді буде ґрандіозний, коли тільки Чарузі до того часу не пощастить...

Мартин Гак.

ДОПИСІ

ЙОНКЕРС, Н. Й.

Коляда в Йонкерс, Н. Й.

Коли вже інші громади подають дописи про різдвяні збірки на народні цілі, то не хочу залишати своєї громади. Йонкерс всегда старався відгукнутися на всі народні зазиви після своєї спроможности як найкраще і думаю, що й тим разом не остав по заду. Коляда в сумі $164.24, яку ми відіслали до Обєднання з призначенням на Рідну Школу, як на наші сили значна, тимбільше, що кождого місяця переводимо ще у себе збірки на сироти і інваліди та платимо народний податок. І то платять майже всі які остають в наших організаціях.

Сепорічну коляду треба завдячувати в першій мірі співацькому товариству ім. Лисенка, яке не тільки ,що само завдало собі чимало труду, щоби зібрати як найбільшу суму, але ще дало від себе жертву в квоті 50 дол. Всім членам того товариства належиться щира подяка за труд і жертву. Старий край має серед них правдивих приятелів. Доказом того не тільки сегорічна коляда, але і ті так численні концерти та театральні вистави, устроювані в користь рідного краю, на які сходиться численно ціла йонкерська громада і які приносять значний дохід, а тим самим і значну поміч нашим сиротам і інвалідам.

Що в тім всім можна добачити і руку тутешнього пароха о. Сполітакевича, це треба рівнож піднести. Тут видно як на долони, скільки може зробити священник в громаді, коли йому народна робота лежить дійсно на серцю.

Громадянин.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Семий звіт Комітету Рідної Школи Золочівщини.

Отсим подаємо знова звіт Комітету Рідній Школі в Золочівщині, а рівночасно подаємо до відома спис жертводавців. Комітет вислав чотири партії колядників, котрі заколядували разом $263.75.

В першій партії колядували: Евген Ляхович, Андрій Ляхович, Мик. Дольний і Петро Микулин. Жертвували слідуючі: по 5.00: Адам Клименко, Ів. Комаха, Е. Ґрабовський, Анеля Жуковська; по 3.00: Тихон, Ярмулович; по 2.00: А. Ляхович, Андрій Лукасевич, Іван Мельник, Скрибайло, П. Лахман, І. Водимович, Ігнатій Дячук, Зофія Сембай; по 1.50: С. Шуманський; по 1.00: Й. Колодій, П. Старунь, Приведа, Й. Грицай, М. Гарматюк, І. Вільшанецький, Й. Анчарський, Г. Кострува, К. Буховецький, А. Познанський, Анна Ковалик, Й. Рой, Ф. Шваґерчук, Розалія Лукасевич, Й. Шміт, Я. Мах, Евдокія Тихон, Албіна Ярич, Д. Ковальчук, В. Ярич, Зофія Бушел, С. Назар, Анна Назар, Зофія Грицишин, Анна Назар, П. Рибацький, Анна Левик, М. Савчук, Д. Зубар, Г. Зубар, М. Клименко, Ілько Паликів, Ф. Анчарський, А. Кондранович, І. Бойко, М. Дольний, Ф. Івасько, М. Гай, Г. Дубик, М. Клецан, Н. М., Ф. В., В. Левус, М. Качуровський, І. Бучковський, Н. Ґайда, М. Карабін, Лука Баделевський, І. Павлов, А. Кропельницький, В. Рісний, П. Довган, М. Колодій, Прокіп, П. Кутинський; по 50 цнт.: Г. Гупаловський, С. Кун, А. Лата, М. Орловський, К. Мельник, Г. Білик, Б. Сміт, К. Роздовський, І. Тиктор, К. Вельґан, С. Чарнецький, Ф. Гедек, П. Зюбринський, Ф. Тимків, П. Трепета, Д. Чайков, Й. Рідний, І. Заборський; по 25 цнт.: Я. Борисевич, Н. Наливайко, І. Хлостан, В. Петров, І. Симашко; по 15 цнт.: Н. Н.; С. Лукасевич 10 цнт..

В другій партії були: Н. Сембай, Мих. Ганюшин і Юлія Шміт. На забаві у д. П. Семена зібрано від Українців Придніпрянців 11.00. Жертвували слідуючі: 5.00: М. Савчук; 2.00: К. Барда, І. Семан; Евгенія Рухлінська і І. Рухлінський по 1.00; Стефан Савчук 5.00; Іван Барчук 3.00; по 2.00: І. Сідляр, С. Мелик, Н. Герман, І. Патикі, І. Бартків, К. Барда, І. Семен, А. Козак, Л. Шлак, Марія Сай, Мелянія Боднарчук; по 1.00: Зофія Сембай, Н. Н., С. Городецький, А. Тиж, М. Тиж, П. Назаревич (9-літний хлопець), А. Стасюкевич, С. Петрів, С. Гулай, Н. Білий, І. Сокач, І. Ганюшин, М. Ганюшин, Рузя Ганюшин, І. Паликів, Ф. Анчарський, Н. Н., П. Дупелевич, Т. Іваськів, Т. Войціховський, А. Александрович, С. Папроцький, П. Назаревич, І. Рудий, Д. Сокач, Б. Мацідонська, Г. Кладик, Г. Городиловський, Т. Вабула, З. Багно, Марія Семек, А. Безпалко, І. Водинець, Й. Корінелич, П. Корінелич, Б. Щутяк, Евгенія Рихлінська, Н. Рихлінський, І. Маланчук, Ф. Толопку, Я. Кондира, М. Кудляк, М. Гаврилів, Я. Яримович, Р. Скоцаук, Г. Яворівський; по 50 цнт.: К. Сочанський, М. Ворона, Й. Гузар, М. Лотка; по 35 цнт.: Анна Томків.

Трета партія: Мединський, Шипула і Д. Лемко зібрали слідуючі жертви: по 2.00: Ева Кобзар, П. Барила, Гнат Букса; по 1.00: Т. Головка, М. Кобялка, К. Лемко, Д. Лемко, К. Третяк, О. Бахур, Шипула, Мединський, І. Осітко, М. Калинович, Т. Гулай, В. Смолинський, Й. Шкварок; А. Цавк, Л. Сидорович; по 75 цнт.: Л. Терпляк; по 50 цнт.: В. Заставний, С. Сідо, Григ. Кавчук, Д. Угрин, Анна Шкварок; по 40 цнт.: Антін Струк; по 25 цнт.: Л. Стельмах, А. Кравчук, Г. Бубченко.

В четвертій партії були: Анна Томків, П. Гаврис, В. Грушка і Д. Лемко. Жертвували по 3.00: Т. Михальчук; по 2.75: П. Бурчак; по 2.00: Г. Любович, І. Бінько, В. Грушка, П. Гаврис, М. Шкварок, Н. Малиновський, М. Паньків, М. Колодій, Н. Кіндерський; по 1.50: Прокіп Колодій; по 1.00: В. Лоняк, М. Петрик, М. Барановський, Г. Крупник, А. Дроздик, П. Гаврилів, В. Баран, Г. Конюх, Т. Малиновський, М. Семащук, Н. Швець, М. Паньків, В. Цільник, Н. Н., І. Кунька, І. Грабняк, К. Семків, О. Стецко, І. Оконний, Л. Івасюк, М. Боднар; по 50 цнт.: М. Давидів, Д. Жилик, Н. Мороз, М. Кович; по 25 цнт.: І. Юрків, Н. Юрків, Н. Н.

Дня 30. січня 1924 вислано на руки Комітету Рідної Школи в Золочеві 50 долярів, що робить разом з попередно висланим $1,350.85. В касі остало $366.27.

Дорогі Родимці! Вам відомо яке горе навістило наш рідний край, де ворог всяким способом хоче знищити український нарід. Він замикає по тюрмах, вішає на шибеницях та розстрілює наших найкрасших братів, а перед молодим українським цвітом замикає школи. Лях знає, що з того молодого покоління виростуть колись герої, які будуть старатися ту кривду заподіяну ними відплатити. Тому ми Золочівщани повинні взятися завзято до праці, та помочи Рідній Школі та тим показати світови, що ми нарід дозрілий. Не падаймо на дусі, а страймося збирати жертви при кождій нагоді та слати на адресу: Юлія Шміт, 37 W. 92nd St., New York City.

ЗА КОМІТЕТ ЗОЛОЧІВЩИНИ В НЮ ЙОРКУ:
Н. Сембай, пред.; **Юлія Шміт,** кас.; **Данило Лемко,** секр.

Ол. Саліковський.

СТРАШНА КНИЖКА

В осени 1922 р. через Варшаву приїхав до Берліна висланий з Росії совітською владою відомий історик С. Мельґунов. За пять років перебування під совітським режімом він був арештований більше десяти раз просидів у вязницях черезвичайок та в славнозвісних Бутирках поверх 2-ох років і літом 1920 р. Верховним Трибуналом засуджений був на 10 років каторги. Цю кару йому кінець-кінцем і замінено на вигнання з батьківщини.

Завдяки щасливому випадкові С. Мельґунов вивіз з Росії багацько незвичайно цінного й цукавого матеріялу, який він тепер і видає окремими книжками в Берліні й Празі.

Останнім і найцікавійшим для ширших суспільних кол виданням С. Мельґунова являється книжка про **червоний терор у Росії. (С. П. Мельґунов, „Красный террор" в России".)**

Треба зазначити, що зібраний у цій книжці московським ученим і публіцистом матеріял відограв велику ролю в лозанським процесі Конраді й Полуніна. Книжка С. Мельґунова ще не була готова підчас цього процесу, але про неї вже говорили, і оборонець поручника Конраді адвокат Обер звернувся до Мельґунова з проханням дозволити йому ознайомити суд з матеріялами про терор російських большевиків. Такий дозвіл Мельґунов Оберові дав, і перед европейськими суддями, а значиться і перед світовою опінією пройшла жахлива залита кровю й брудом, картина страждань російського народа і російської інтеліґенції на протязі 5-ох років.

Цими днями згадана книжка вийшла в світ і тепер лежить перед нами. Я особисто вважаю видання цеї книжки тепер дуже вчасним, бо вона ліпше всяких міркувань виявляє страшне єство совітської влади і застерігає від зайвих ілюзій щодо Московщини. С. Мельґунов — поміркований соціяліст і разом з тим великий патріот — не закриває очей на дійсність, яка могла утворитись і триматися тільки в напівдикій і жорстокій країні. Кождий народ має уряд, на який заслугове, і такий знавець російського народа, як **М. Ґоркий,** саме в особливостях цього народа, в його **незвичайній лютости й некультурности вбачає причину тих жахливих форм, які набрала російська революція.** С. Мельґунов, „народнік" з переконань, не зовсім погоджується з думкою Ґоркого і шукає інших причин для тих явищ, що так яскраво змальовані в його книжці; але справа промовляє саме за себе. Перед нами в даному разі не випадкова трагедія, не прояв морального безглуздя окремих осіб чи груп, а явище, що має глибокі корінні — і історичні і антропольогічні. Не торкаючись вже інших чинників, досить вказати на **триста років татарщини, що на довгі роки отроїла московський народ азіятчиною, надала йому певні прикмети і расові і суспільні.**

Серед нашої української суспільности в останні роки заявляються такі розумники, які малощо не з вадзростю поглядають у бік московських черезвичайок, лають українську мягкість, у ній вбачають причину невдач нашого державництва і готові проповідувати „стенку", як державний засіб. Але наперед можна сказати цим мудрим політикам, що з їх кровавого романтизму нічого вийти не може і суто-українських черезвичайок ми мати не будемо, бо **не може для цього бути ґрунту в моралі та психіці українського народу.**

Само собою зрозуміло, що революція в білих рукавичках не робиться і що лише кров є той плин, що найбільше цементує нову соціяльну й державну будову. Український народ ні своєї ні ворожої крови не шкодує. Ні на єдину хвилину він не мирився і тепер не мириться з гнітом чужинців-наїзників, **але на азіятські, на звірячі шляхи наш народ може зблудити, хиба випадково на якийсь короткий момент..** У цьому ми вже, можемо бути певні.

Ґазетна стаття занадто обмежена рамцями, щоб можна було в ній торкнутися незвичайно цікавого і разом з тим кошмарно жахливого фактичного матеріялу, зібраного й оголошеного С. Мельґуновом у його книжці. Та й що вибрати з нього? Тут, просто треба булоб передрукувати 9|10 книжки. Безмежна жорстокість яку, здається, не може припустити жадна уява, цинічна облуда і єзуїтство на кожному кроці, міліони заморених, з насолодою замучених, замордованих — ото є фактичний матеріял книжки московського **історика - соціяліста.** Ми підкреслюємо слова: „історика-соціяліста", бо в цьому полягає запорука, що перед нами не злосливий вияв реакції і не белетристичні фантазії. Перед нами факти, які особисто спостерігав і обережно збірав досвідчений вчений.

Коли цей російський вчений разом з тим констатує, що такого жаху, такої дикої і безглуздої люти, яку принесли з собою большевики ще не знала людскість; що на протязі всієї історії всіх країн і народів, з їх війнами, інквізиціями і революціями, ще не було стільки безвинних жертв, ще не було такого кошмарного терору, як червоний терор московських комуністів, то повз цього ми не можемо і не повинні пройти без уваги.

Сам автор пише про свою книжку: **„Закінчивши,** самий ретельний о скільки то було можливим при сучасному стані матеріялу, добір фактів, які у своїй сукупности складають картину якогось дійсно неймовірного кошмара, я відчуваю потребу дати моральний відпочинок своїй думці і своїм спочуттям. Я просто таки фізично нездібний пробробити ще й „літературне" опрацьовання матеріялу. Як що заглибитися думкою в те, що описується далі, то далебінь можна збожеволіти".

За всім тим автор зовсім не перебільшує значіння своєї книжки. Він каже у передмові до неї:

„Живучи в Росії, я вважав за свій обовязок публіциста й історика зібрати матеріяли про терор. Тут за кордоном я мав змогу використати лише незначну частину зібраного матеріялу. Те, що являється тепер у друку, не може претендувати на значіння наукового досліду. Це тільки схема будучої праці, це нібн перша спроба звести до купи матеріял. Тільки цю мету і має моя **книжка.** Може вона спонукає до більш широкого збірання та оголошення відповідних матеріялів".

Це дуже важлива вказівка, особливо для нас, Українців. У нас до цеі пори не появилось нічого подібного до книжки Мельґунова, а в цій книжці майже нема матеріялу про большевицький терор на Україні, особливо в звязку з нашим національно-визвольним рухом. І ми мусимо такий матеріял збірати та оголошувати. Цеж дивна річ, що ніодин наш учений, ні одно наше видавництво, ні одна наукова або суспільно-літературна інституція не зацікавилась цією справою і не зробила жадних заходів до її переведення. А це булаб праця ще більш інтересна і навчаюча ніж книжка російського писменника, бо **на Україні московські комуністи боролися з рухом сутонароднім, сутодемократичним, а лють при цьому виявляли ще більшу, ніж у себе дома.** Невеличка була наша національна інтеліґенція, а згадайте, скільки вирвали вони з неї найвидатніших сил? І то зі всіх верств і зі всіх поколін? Старий **П. Дорошенко, замордований в Одесі,** патріярх українського руху **В. Науменко, розстріляний у київській чрезвичайці,** високоталановитий поет **Г. Чупринка,** знаменитий маляр, ректор київської Академії мистецтв, **А. Мурашко,** славетний композитор **М. Леонтович,** відомий етнограф **В. Боржковський,** молодий публіцист **Ю.. Охримович,** що подавав стільки надій, його товариш по партії есер **Зарудний,** кооператор **Петрашевський,.** педагоґ **Щириця** — от кого, коли раптом згадувати, відібрав у нас московський большевизм, не рахуючи **сотень і тисяч меньших і невідомих працьовників на ниві народній...**

Нам конче потрібно мати свого Мельґунова, який і для України склав би оту, мовляв, страшну, книжку наших страждань та наших неоплаканих втрат від большевицької люті.

„Червоний терор на Україні" — хай стане черговою темою для дослідників нашого революційного руху!

КРАКОВЯКИ

— Маю 11 центів... В Польщі я був би міліонер, а тут навіть не можу пійти до автомату на вечерю.

———

— В Польщі люди не крадуть гроший...
— Бо нема, лише марки.

———

— Яка ріжниця між польською маркою і половою?
— Що полову їсть худоба, а польської марки і пес не хоче.

———

Вітос стратив хлопство, бо став панським наймитом. Стратив премієрство. Тільки не стратив розуму і краватки, бо не мав.

———

Одні польські ґазети скаржаться, що Польща тріщить, другі, що горить. Іна одно і на друге треба було заасекурувати її у сусідів, а тепер вже запізно, бо перед смертю асекурації не приймають. Тепер вже тільки „оґльондач" прийде.

———

Перед упадком Польща кричить до „мейшосьці народових", щоб їй помогли. Вони їй поможуть скорше вмерти.

———

Польща хора на „спухлетину" і то дуже складну бо — українсько-білорусько - литовсько-німецько- жидівсько - чеську. Потому як спухлятина трісне, хотять її взяти до німецько-російського шпиталю сухітників.

———

Висла впадає до Балтійського моря і не може впасти. Польська марка паде і не може впасти, Аж Польща покаже як падати, щоби впасти.

граф Федь Кропива.

СПІЛКА УКРАЇНСЬКИХ ЛІКАРІВ В ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНІ

Дня 23. грудня 1923 відбулися в салі гігієнічного інституту Карлового університету в Празі річні збори „Спілки українських лікарів в ЧСР". Збори відкрив голова Спілки доц. др. Матюшенко Борис, який в своїй промові подав загальним оглядом заснования і праці „Спілки" та вказав на ті завдання, які покладає на українського лікаря цей історичний період в житті нашого народу. Опісля висловили привітання від Укр. Університету в Празі — ректор його проф. др. Іван Горбачевський; від Укр. Господарської Академії в Подебрадах — проф. Іваницький (він вітав також від „Т-ва укр. сільсько-господарських техніків", яко голова цього товариства); від „Т-ва укр. правників — голова Т-ва проф. Р. Лащенко. — Промовці підкреслювали значіння тої позитивної праці, яку перевела Спілка по згуртуванню укр. лікарів на еміграції і представленню мї можливости фахово удосконалюватися — та вказували на звязок, що встановилися і мусять далі ще зостатись між укр. культурними і науковими установами на еміграції, щоби спільними силами шукати шляхів для відродження нашого зруйнованого народу та працювати над цим відродження.

Із відчитаного опісля секретарем др. І. Ортинським звіту видно, що „Спілка" має в своїм складі 33 звичайних і 2 почесних членів (проф. др. Іван Горбачевський і др. М. Левицький). Поза „Спілкою" находиться в Чехо-Словаччині ще 7 до 8 укр. лікарів, переважно на Підкарпаттю. Протягом року 27 лікарів одержувало через „Спілку" матеріяльну допомогу для студій, тепер таких лікарів є 8, бо частина знайшла собі ріжні посади, частина виїхала з Ч.С.Р. — „Спілкою" було влаштовано на протязі року 8 публичних популярно наукових відчитів і 12 наукових відчитів в самому товаристві. — „Спілка" брала широку участь в ріжних громадських справах, як окремо так і разом з иншими за її ініціятивою зорганізовано Комітет по збірці датків на будову Народної Лічниці у Львові. — Спілкою навязані зносини з лікарськими колами Києва, Львова і Чернівців, які знайшли свій вислів у виданому в грудні місяці першому числі журналу „Спілки": — „Український Медичний Вістник" (Адреса адміністрації журналу: Praha, II., Stepanska 49/II, Spolek ukr. lekaru).

Спілка мати-ме й надалі змогу продовжувати видання „Вістника".

Публичне засідання річних зборів закінчилось відчитом доц. др. Бориса Матюшенка тему: „Сучасний стан здоровля укр. народу і перспективи на ближше майбутнє.

В адміністративному засіданні, яке відбулося тогож дня після обіду, заслухані були звіти президії і ревізійної комісії і було обрано президію „Спілки" в томуже складі, які вона мала в останні місяці, а саме: голова: доц. Др. Борис Матюшенко, заступник голови: др. Наливайко, секретар: др. Ортинський, заступники членів президії: др. Воєвідка і др. Дідуник.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

І. том.

СПОГАДИ.

III. (1870—1875)

(8)

У возовицю дядько мене не відпускав від себе і ми з ним цілі дні проводили на току — я підгрібав колосся, держав воли, обгонив їх від мух, щоб вони стояли смирно, а дядько — високий, сухий в білих кальсонах, нічній розхрістаній сорочці, в солом'янім брилі (капелюсі) і з парасолькою в руках, ходить та стежить, як кладуть стирти або величезні стіжки і раз-у-раз гукає:

— „Петре, чи Йосипе! Не напускай верстви, напусти снопа, бо видко перевесло нижнього; підкладай йому під гузір, бо колоски задерлись, та набивай під ноги, щоб ти не впірнав по вуха, бо як уляжеться, то будуть ями і т. д. і т. д.

Уваги ці всі слушні, бо техніку господарства дядько знав ще змалку, але й самі стиртники це знали і їх це дратувало; я часом чув коли вони говорили з серцем:

— „Вже індик розбелькотався!"

Зате в снідання і в підвечірок дядько напував їх горілкою і вони не ремствували на нього, тай сам з ними таки добре випивав. Аалле було чарку і подає чоловікові, а коли той простягне руку, то дядько швиденько сам вихилить її, так часом і з другою, а стиртників бувало по скілька душ, а чарка така, як сам дядько каже було, „що й пес не перескочить" або „як волова морда". Коли він у доброму гуморі, той мені бувало усміхаючись пропонує:

— Пий, Женя, дід твій пив, батько пив, дядько пе, то й ти привчайся: на старість як знайдеш. Тільки пий, та розуму не пропивай!"

А коли, шуткуючи, я простягну руку, то він мені, замість чарки, дулю дасть під ніс. А хоч би й дав чарку, то я не пив би, бо горілка така була смердюща, що гидко було й пригубити.

Коли він бував у веселому настрої, то любо було слухати, як він сипав, як іскрами, приказками, дотепами, або веселими оповіданнями, але часом такими нецензурними, що я їх тут не можу переказати.

Як спитає його хто мало знайомий, чи він був жонатий, то він встає і, христючись, каже:

— Слава тобі Господи, ні; мене віл спас (врятував). — Як?

— А так. Коли я служив ще у Ананівському Суді і вже получив Колежського Регистратора (перший чин), то мав невісту (наречену). Одної неділі моя невіста переказує, щоб я зараз після Служби Божої приходив її сватати, бо хтось инший перебє. Я вбрався у свій єдиний парадний віцмундір і пішов, а переходити треба було через базарну площу, всю заставлену густо мужицькими возами з кіньми та волами; діло було в маю, за молодої паші, і один віл чисто обкаляв мені костюм (убрання); я побіг до товариша, такого-ж „високого, молодого і красивого", яким був тоді я (тепер я зоставсь тільки високим), щоб позичити у нього віцмундіра, але не застав його вдома; побіг до одного чиновника Земського Суду такого-ж сложення (складу) як я, і того не застав, бо в неділю кожний кудись іде з дому. Поки я оттак бігав, невісту мою, хвалити Бога, і засватали, то оттак мене віл спас від найгіршого на світі лиха, бо всі жінки к—и опріч (окрім) моєї покійної матері!"

Треба завважити, що дядько говорив не по московському і не по „малоруському", а „мало-по-руському", — якимсь канцелярсько-семинарським язичієм, але приказки, примівки раз-у-раз говорив найчистійшою народньою мовою.

Випиваючи, бувало, раз-у-раз, скривившись, скаже:

— Ну, й як сю горілку пяниці пють? Нехай ми, ми вже звикли!"

Якось йому один сусіда, його товариш по службі в Ананіві, завважив, що він почав вже багато випивати, то дядько ущіпливо відповів непитущому і не дуже розумному товаришеві:

— А я знаю таких, що нічого, крім води, не пють, а раз-у-раз пяні; я-ж по приказці: „пян та умьон, два угодя в ньом!"

Мене він раз-у-раз наставляв, [illegible]

як „кицька — котиня", як він казав.

— Помагай в житті тому, хто хоче стати на ноги, та не може, а не тому, хто може та не хоче; бо хто хоче встати, тому досить пальця подати, а хто не хоче, того й обома руками не підведеш.

— Коли хочеш позбутись неприятного чоловіка, то позич йому грошей, але не багато.

А коли бував сердитий, то я старався утекти від нього, щоб не слухати його, бо він, як більшість старих кавалерів, паничів (його так „паничем" і називали люде) був страшенним ґдирою. Але й тоді висловлювався найчастіще приказками, або сентенціями напр:

— Всяк чоловік сукин син, буде не докаже противного. А всяк мужик — злодій, на це не треба й доказів!"

Коли я засиджувався було у о. Василя, то він раз-у-раз бурчав і часом незадоволено говорив:

— Ну, що ти там найшов? О. Василь і хороший чоловік, і розумний, а дурак: він останню сорочку з себе віддасть, а на старість буде нищим; як би йому хоч попадя була ощадною, а то з такою вертихвосткою вони нічого не зберуть на старість, а дітей вона насела, як свиня поросят.

На це тітка йому каже:

— Дав Бог діти, дасть і на діти, бо о. Василь чоловік праведної жизні.

То дядько тільки рукою махне:

— Говори... ти багато розумієш!

Взагалі він мене ревнував до всіх і намагався раз-у-раз держати коло себе. Тітка росказувала, що він, ще за батькового життя, все йому казав:

— Старший, Ваня, нехай буде тобі, а меньчий, Женя — мені, я його й всиновлю", але батько все відмовчувався. Але оця дядькова любов гнітила мене і я охоче з ним їздив тільки у ярмарок на Петра в Балту.

Продажні воли й коні поженуть було з вечора, а ми, возом з сіном, виїздимо вдосвіта, їдемо помаленьку, на половині дороги в Бирзулі попасаємо і аж на вечір приїздимо до Балти (50 верстов), де вже нас дожидають наші люде з худобою. Днів три ярмаркуємо, ночуючи на возі. Ярмарки тоді в Балті ставали величезні, навіть з Криму Татари нагонили коней, верблюдів, а що наганялося скоту, овець, то й оком не скинеш. З Балти привозилось на ввесь рік запас — цукру, [illegible]

ри на Дністрі, звідтіля привозили дерев'яні вироби: осі, лопати, діжки, дійниці, коновки і т. ин.

Після Спаса ми вже всі троє їхали в Одесу.

Треба сказати, що коли я пробув у пансіоні три роки, то Рандаль, наживишсь вже добре, рішив вернутись до Англії і підшукував покупця на пансіон з будинком, а тим часом передав його свойому шуринові (шваґру) Гужеру і весною виїхав з жінкою. Гужер, видно не любив, чи не вмів керувати такою справою і продав пансіон Е. Соколовському, а будинок комусь иншому. Соколовський, переіменувавши пансіон в Реальну Проґімназію з пансіоном, перевів його на Італійську вулицю в дім Раллі.

Тепер я вже їхав до Соколовського, а братові лиман нічого не поміг, йому треба було робити операцію, медичного факультету в Одесі тоді ще не було, добрих хірурґів теж, то мати, по пораді свого брата, Олександра Краєвського, тоді студента медицинського факультету Київського Університету, повезла його туди в Університетську клініку. Виявилося, що у нього розвинувся „костоїд" (туберкольоз костей"), там йому робили скілька разів операцію і він там лікувався всю зиму під доглядом дядька Олександра.

(Дальше буде).

СВЕН ГЕДІН ПРО ВІЛЬГЕЛЬМА

Великий шведський дослідник має внедовзі випустити в світ книжку, присвячену своїм стрічам з монархами: Едвардом VII., Францом Йосифом, Миколою II., Вільгельмом. З Вільгельмом Гедін остає в переписці й тепер. Він являється одним з нечисленних чужинців, що має доступ до Вільгельма в теперішньому місці його вигнання — в Дорн. Свен Гедін пише: Кайзер змінився до непізнання: зігнувся, постарівся. Цілі дні проводить за бюрком. Поставив собі завдання — доказати свою миролюбивість та що він являється жертвою французсько-британської інтриги і махінацій масонської льожі „Схід". Перед його бюрком висить портрет Миколи II. з латинським написом „Смерть примирює другів і ворогів". Вільгельм не розуміє теперішних подій в Европі, пробудження мас — для нього бунт „купленої черні". Тільки в одному признає свою похибку (одначе й тут більш уважає винуватим Бісмарка, ніж себе), а саме: союз Німеччини з Австрією, а не з Росією. До свого питання він часто повертає в розмовах, при чім не щадить своїх дорадників і генералів, які не вагались — по його словам — діставати за вірність союзови подарунки від Габсбургів. З близькими людьми стрічається Вільгельм тільки за обідом, на який він являється в повнім уніформі маршалка або адмірала. Розмови йдуть тільки про минуле, головним чином про недавню війну і релігійні питання. Вільгельм звичайно мовчить, або лає невдячних генералів, що забули про свойого монарха. По думці Гедіна Вільгельм і політично і фізично є людиною, для якого ратунок — могила.

ЛІТОПИС

Від коли застановлено львівську „Зорю" (1898 р.), відчувається в нас потребу тижневника, котрий заспокоювавби найконечнійші культурні потреби наших читачів.

Всякі спроби видавати таку часопись невдавалися. Досить згадати тижневий додаток до „Діла" — „Неділя" і доволі таки гарно редаговану „Ілюстровану Україну". Маленька Галичина не могла дати стільки передплатників, скільки їх для тижневника треба, до Росії наших видавництв не пускали, а в Америці не було потрібної агітації.

Заки газета виробила собі свою власну фізіогномію, заки редакція поборола всілякі труднощі, з котрими треба кождому видавництву числитися, переставала виходити головно з браку фондів. Оставалося одно розчарування більше, оден ще новий доказ, що наша суспільність не вміє подбати, щоби в неї були всі її органи, без котрих другі народи навіть не можуть собі уявити культурного життя.

З новим 1924 роком рухливе, молоде а вже добре заслужене „Українське Слово" в Берліні виступило з новою спробою, почало видавати ілюстрований тижневик „Літопис", під редакцією відомого нашого історика проф. др. Стефана Томашівського.

Вже в першому числі заявила редакція, що „Літопис" не буде служити жадній політичній партії, ні жадній диктрині, натомісць змагати-ме до поглублення і поширення української національної думки й культури шляхом основного самопізнання, поважної критики та систематичного познайомлювання читачів з головними проявами політичного й культурного життя західного світа. З трьох чисел „Літопису", котрі дотепер вийшли, видно, що редакція вірно і точно сповняє свою програму.

Політичні статті, писані дуже справною рукою, без патосу, ефектів і зайвого пустомельства, ставлять перед читачами наші й світові події під кутом, під яким ми на них не привикли дивитися. Не піддобрюється публиці, не дбає про те, що може сказе дещо, що не всякому подобається, натомісць видно з кождого слова, що радби він своїх земляків навчити політично думати, і не тільки політично, але й синтетично, до чого ми, нажаль, не привикли. „Найкраща в світі прислуга, це правда, висказана в час", — сказав поет. Автор політичних статей хоче нам сказати тую правду у відповідну, дуже важну для нас пору. А коли його слова викличуть мудру полеміку з боку людей инших поглядів, так і це мабуть, не буде лежати поза рамцями його редакційної програми. Крім політичних статтей містить також „Літопис" у кожному числі ще й культурну розвідку на якусь актуальну тему. Так приміром в третьому числі є стаття „За рідну школу", яка розглядає одно з найбільше болючих наших питань.

І в кождому числі стрічаємо коротеньку монографію якогось великого чоловіка як ось нашого „Марка Вовчка", Ягіча, Отта Бравна, то що.

В кождому числі стрічаємо також як не статті, то короткі, змістові звістки про важніщі наші й світові культурні події, про наукові здобутки, відкриття і т. д. З „Літопису" довідується наша суспільність про розкопки славянської святині, про гріб фараонів в Люксорі, про культуру в старинному Мехіку (образки).

Літературна частина невеличка. Вона дає зразки чужої літератури в перекладах і новини рідного письменства.

Поки що не багато, але й тут видно старання редакції не давати що будь, щоб задрукувати попір.

До кождого числа доданий ілюстрований додаток на гарнім папері з дуже добре зготовленими клішами. І тут видно добрий намір редактора показати читачам, що цікавого діється в світі і в нас, особливо на еміграції, про котру край розмірно досить мало знає.

Зверхний вигляд „Літопису" не вибагливий, але гарний. Добрий папір, гарні черенки, прозорий розклад матеріялу, дуже старанна коректа; — з того боку „Літопис" може стати також зразком солідного видавництва. Поспіху, який буває звичайно в подібних періодичних видавництвах не видно.

Звертаємо увагу шановних читачів „Свободи" на новий український тижневник „Літопис" і щиро поручаємо його як найширшим читаючим кругам. Від числа передплатників і від зацікавлення цим нашим новим культурним органом залежати буде його дальший розвиток і дальша судьба.

Прикро було би, колиб в будучности прийшлося нам казати: „от мали ми добру газету та перестала виходити."

Безпартийне видавництво не може мати ніякої партийної допомоги, вся його сила у власних силах і в помочі читаючих кругів. Мусимо раз зрозуміти, що „nec Hercules contra plures", що навіть найліпша воля видавництва безсильна супроти байдучности загалу.

Богдан Л.

ПРЕДТЕЧА АНАТОМІЇ

(В жертві для науки).

Є ще инші світи для відкриття, крім цих лежать близше або дальше на океанах. Відкривцем одного з найважніших світів був **Андрій Весаль**, відкривець внутрішньої будови людського тіла. Від початків людської науки аж до початків 16-ого століття не важився ніхто покласти руку на мерця, щоби переконатися, як чоловік виглядає у середині. Ніхто не важився забірати тайн смерти. Всі релігії забороняли торкатися людського тіла, з якого улетіла душа.

Що знали про внутрішню будову людського тіла, це основувалося лише на здогадах. Ніхто не важився противится законам.

Дванацять століть вірили в це, що **Галєн** списав у книжці про внутрішню будову людського організму. Андрій Весаль родився 1514 року в Брукселі. Він просвітив анатомію, бо досі вона була окутана нічною темрявою. Студіював медицину в Парижі. Винахід друкарської штуки станув йому в пригоді, бо міг свої спостереження пізніще подати світови. Так дуже бажав пізнати внутрішню будову людського тіла, що не зважав на закони й заборони. Потайки викрадав мерців із цвинтарів і шпиталів і немилосердно краяв їх своїм ножем. Признався про це лише вчному Гонтіє в Андернаха. Гонтіє як справжний учений врадувався цим. Оба зладили перші малюнки внутрішньої будови людського організму. Обожателі Весаля тріюмфували. Але наробив собі Весаль і ворогів. До цих належав Дібоа з Амен.

Слава Весаля була вже велика як вибухла війна між Францом І. і Карлом V. Карло V. забрав Весаля з собою на війну, що велася в Пікардії й Провансії. Тепер уже Весаль мав доволі трупів для дальших студій; не потребував зі страхом викрадати їх.

Від 1540. до 1543. вчив Весаль анатомію в Больонї й Пізі. В 1544. видав у Базилеї велику книжку про анатомію. Малюнки до неї малював Тиціян. Короля Филипа II. виратував із недуги, яку инші лікарі вважали невиличимою.

Весалеви завидували його слави й його визначного становища на королівському дворі. Один шляхтич захорів тяжко. Прикликали до нього Весаля. Недуга була незнана. На нім він помер. По смерти переведено операцію. Було при цьому більше людей. Вороги Весаля говорили, що серце оперованого дрижало під операційним ножем. Св. офіціюм, інквізиція, обвинувативло Весаля у вбивстві людини. Був би Весаль згинув наслідком забобонности й ворожнечі, але Филип II. вратував його від смерти так, що нібито за покуту за мниме вбивство післав Весаля в паломництві до Єрусалима.

Весаль відїхав до Палестини з венеціянським генералом Малятестою. Підчас повороту вкинула буря Весаля на побережжа острова Цанте. Тут він умер із голоду й нужди в р. 1564. Отже Весаль умер як жертва забобонів для добра науки.

СИЛА ЗАКОХАННЯ.

Чехи, як відомо, так залюблені в Росію і все російське, що все, що пахне Росією, є для них законом. Під впливом цього сильного закохання, вони перейняли від російських еміґрантів звичку ходити в кальошах. Як повідомляє газета „Руль", майже ціла Прага ходить в кальошах, яких не знимає з ніг навіть у хаті.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ФИЛАДЕЛЬФІЯ, ПА. Бр. св. Василія, від. 339 повідомляє, що звичайний мітинг відбудеться о 2. годині попол. в неділю, 24. лютого в гали Укр. Громади під ч. 610 Савт Американ стр. На порядку нарад є богато важних справ, котрі мається полагодити. Неявившийся член заплатить кару 1 дол., а урядник 2 дол. — І. Жмутия, предс.; В. Скольський, секр.

ШИКАГО, ІЛЛ. Бр. св. о. Николая, від. 106 повідомляє, що звичайний мітинг відбудеться о годині 1.30 попол. в неділю, 24. лютого в парохіяльній гали при ул. Оклей і Райс. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Проситься всіх членів явитись. Неявившийся член заплатить кару 25 ц., а урядник 50 цнт. — М. Петрів, пред.; В. Гривків, секр.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. Т. Шевченка, від. 64, повідомляє всіх своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 24. лютого о годині 6.30 вечером в галі німецькій при Мейн і Слайтер стр. На сих зборах будеться обговорювати дуже важні справи на котрі запрашається всіх Патерсонських Українців. Збори скликується в справі зєднання всіх Українців в одну громаду, а найважнійша справа обговорювати будеться о будові Народного Дому. Отож братія, прийдіть громадно на сі збори, щоби ми порадилися і взялись до праці, бо прийшла пора і на нас Патерсонських Українців злучитися і взятись до народной роботи. — В. Григорчук, предс.; Г. Ничка, кас.; М. Сас, секр.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Свобідно за Майом.

В РУКАХ УШКАЛІВ.

З життя запорожських скиталців.

(3)

По хвили два ушкали привели Ліндсая, що мав руки звязані на спині. Приказали йому сісти і він сів.

— Спитай його, — промовив перший Турок, — де його гроші? Чи на його писменне жадання виплатять в Стамбулі післанцеви, котрий прийде з його письмом? Ти знаєш наші звичаї і знаєш, що його жде, як не дістанемо окупу.

Сивенький пояснив Лінсайеви в чім діло.

— Щоби з мене сміялися, як верну домів? — Ліндсай відповів. — Не дам окупу.

— Він каже, — Сивенький звернувся до ушкалів, що голоден. Він не привик говорити тоді, коли в його череві сваряться цигани. Також питае, що сталося з його службою. Чи живі і чи дістали їсти? Буде говорити з вами аж тоді, коли попоїсте і з уст своїх матросів на власні уха почує, що й вони їли.

Перший Турок, очивидно отаман ушкалів звернувся до одного з тих, що привели Ліндсая.

— Принеси хліба й риби! І кажи тамтим дати їсти.

Сивенький переповів Ліндсаєви по англійськи се, що сказав був ушкалам.

— Дуже добре! Ви знаменитий драгоман. Не переповідайте сего, що я сказав, лиш се я повинен був сказати.

— Що він каже? — спитав отаман ушкалів.

— Каже, що він великий пан ... англійський льорд. Такий пан не їсть в товаристві, ані в присутности осіб, яких не запросив.

— Ті химери будуть його богато коштувати.

— Що він сказав? — спитав Ліндсай.

— Я хочу їх збутися на хвилю, отже сказав їм, що ви не будете їсти в їх присутности. Вони, гадаю, вволять вашу волю, але зате зажадають більшого окупу.

— Скажіть їм, що у мене ще більше гроша, ніж вони думають. Як вдурю і напишу аж гнату, то не на дрібницю.

— Льорд каже, — Сивенький звернувся до ушкалів, що буде з вами говорити аж тоді, коли зїсть, випе каву, викурить люльку і від своєї служби почує, що й вони їли. На все те йому потрібна година.

— Се забогато; — отаман крикнув сердито. — Скажи йому, що ми не будемо панькатися з ним.

— А я тобі кажу, що то дивак і ти на него не знайдеш способу. Добре, що взагалі хоче говорити про окуп, бо у него гріш має меншу вартість, ніж у тебе смітте.

— Неазбудь, що я гість сего льорда. Він хоче, щоби й я пив з ним каву і закурив люльку. Також прикажи принести збанок води.

— Нехай буде його воля. Принесуть йому їсти з його власного запасу. Принесуть каву, лельку і воду. За годину прийду на розмову. Тільки не гадай, що дальше буду терпіти ваші химери і примхи. Нехай жаден з вас не пробує вийти з каюти. Перед дверми будуть стояти два мої хлопці з готовими до стрілу пістолями. Папір лишай увас. Отаман вийшов. На відходнім приказав сторожам Ліндсая розвязати його руки. Вони зробили се і також вийшли з каюти. По хвили один ушкал приніс для Ліндсая їду, та для обох каву, люльки і воду...

Коли відійшов і запер за собою двері, Сивенький вхопив полишений ушкалом папір. За пішвеки кафтана випорпав малесеньку грудочку жовтого камінчика, капнув води на ліву долоню і в тій воді розтер грудочку жовтого камінчика. Ніхтем відлупав від дерев'яної стіни каюти трісочку і водою став писати на папері. Насам перед на одній, потому на другім.

— Тепер бачите, — промовив до Ліндсая, котрий мовчки дивися на сю роботу, — чому я аж прів, так силкувався на часок спекатися тих ушкалів. Ушкал приніс папір на те, щоби ми понаписували листи по гроші. Я понаписував тайним письмом, що ми в руках ушкалів і по гроші пишемо присилувані ними. Пишу щоби той котрий дістане сего листа спіймав післанця і бувшого вашого драгомана, котрий безпечно знає, хто ті ушкали і де їх знайти.

— Яким способом адресати доглупаються, що в листі окрім видимого письма, чорного на білім, є ще тайне письмо?

— Листа про мій окуп заадресую до особи, до котрої все дописую щось тайним письмом. Мій приятель кождого мого листа гріє над горячою бляхою. Як ви свого листа, в котрім зажадаєте видачі дуже великої суми якомусь післанцеви, заадресуєте до якої торговельної фірми в Стамбулі, то там зараз догадаються, що то окуп.

— Що ви кажете?!

— Очивидно, бо в царстві падишаха таке на дневнім порядку. Впрочім, діло в тім, чи ви хочете дати окуп. Я ні. Я ніяк хочу зискати на часі. Найдалі за два-три дни увільню себе і вас.

— Яким способом?

— Тепер ще не знаю. Треба ждати нагоди і використати її ... Отже, хочете дати окуп?

— Мені ані сниться. Я на те Інглійчиком, щоби менє з розбишацьких рук, видобула Англія.

— Коли не гадаєте давати окупу, то вашого листа не адресуйте до вашого касієра.

— До кого?

— До одного з моїх приятелів в Стамбулі, котрий зараз догадається, що в листі є також тайне письмо.

— Добре, напишу до вашого приятеля. Хто він? Як звеся?

— Перший в Стамбулі лихвар, жид Мардохай Коген. Я йому спас діти від лютої смерти. Він для мене зробить всьо, що в його силах.

— Допишіть тим тайним письмом, що як спіймає ушкалів і причиниться до мого увільнення, то дістане четвертину суми призначеної на окуп. Май гроші. Більше ніж Мардохай, хоч він найбільший лихвар в резиденції падишаха.

Сивенький дописав і каже:

— Нам треба використати кожду нагоду, щоби самим вихопитися з рук тих ушкалів. В моїх руках неабияка сила. Ви, міркую, також годні взяти на себе двох. Як одночасно оба будемо мати вільні руки і ушкали прийдуть до нас, то хоч би прийшли чотири, неожиданим наскоком подужаємо їх. Як моргну до вас, будьте готові. Я вхоплю двох за горло, ви других двох. Більше як чотири не влізе до нас. Їх є лиш пять. Один мусить лишитися при кермі.

— Ще один, бодай один повинен лишитися при вітрилах. Мене дивувало, що коли мене привели до вас, то й у вас були два. Значить чотири. За той час, коли вони, всі чотири були тут, в каюті, обслугувати яхт лишився би тільки один? Їх мусить бути більше, ніж пять.

— Гм... Хиба би дехто з вашої служби пристав до них. Або й він вже в Солуни взяли на службу ушкалів? Спільників тих, що опанували вашого яхта? В царстві падишаха всьо можливе. Тут всьо жие розбоєм... Треба буде допевнитися, яку силу маємо проти себе.

(Дальше буде).